

Posudek školitele

Doktorand ThLic. PhDr. Marek Matějek, Ph.D. podal na Katolické teologické fakultě UK v akademickém roce 2009/10 disertační práci (ve studijním programu teologie, studijním oboru katolická teologie) s názvem *Duchovní rozměr zakladatelského díla Josefa Kalasanského*. Rozsáhlá práce má kromě úvodu, závěru a příloh osm bohatě členěných kapitol.

Ve své disertační práci analyzuje jednotlivé aspekty díla Josefa Kalasanského, které se odrážejí v oblasti sociální, církevní, náboženské, duchovní, pedagogické a historické. Vychází z analýzy primárních pramenů, zejména Kalasanského korespondence, opírá se o kritické edice Picanyolovu, Sánthovu, Vilá Paláovu a další biografické prameny. Hlavní zájem je upřen na spirituální a pedagogický profil osobnosti zakladatele piaristů, aniž pomíjí aspekt historický a na specifikou roli jeho „Zbožných škol“.

První kapitola *Pluralita v jednotě* je věnována úvahám o pluralitě řeholních společenství, spiritualit, jejich dějinnému zasazení a specifičnosti jejich charismatu. Je to kapitola uvádějící, mnoho věcí by bylo dobré ještě dotáhnout, ale chápu, že si touto obecnou kapitolou autor vytváří předpole pro další kroky.

Marek Matějek si je vědom důležitosti prvních let, kdy se rodila specifická cesta Kalasanského a kdy se s vehemencí, na základě jeho zkušeností v Římě, vkořenila do jeho spirituality i práce myšlenka preference chudých a kdy pochopil, jaký význam má jeho duchovní a pedagogická práce pro církev a Boží království. (*První léta*, kapitola druhá).

Třetí kapitola má spíše historický ráz. Vidíme tíživou situaci vzdělávání, jeho systém, ocitáme se v prostředí školy u sv. Doroty, z níž se postupně zrodí Kalasanského dílo. Autor nás také seznamuje s přehodnocenou historickou verzí o vzniku Zbožných škol.

O jejich počátcích, nové koncepci primárního školství, středoškolského vzdělání, myšlenky o základní škole pro všechny a úloze dalších pokusů katolické církve v této oblasti jsme informováni ve čtvrté kapitole *Zrození nové školy*. Nechybí ani podkapitola mapující vznik škol pro dívky, které byly Kalasanského koncepcí ovlivněny.

Klíčovou se mi zdá být kapitola pátá *Charisma a spiritualita*. Doktorand se zaměřuje na specifické rysy spirituality Josefa Kalasanského, nahlíží je v citátu z Regest Calasantianum: „V krajní chudobě a krajní pokoře ve vztahu k řádu a na díle, které má za cíl vyučovat malé chudé a nejchudší děti.“ Současného učitele jistě zaujme, že být učitelem v tehdejší době znamenalo spřátelit se s těmito ctnostmi, chudobou a pokorou. Jsou ještě další charakteristiky specifického charismatu Kalasanského, které autor připomíná: prostota, trpělivost, radost.

V širších teologických perspektivách je představena *Spiritualita řádu* (kapitola pátá) ze spirituality zakladatele vycházející: její trinitární a christologické ukotvení, mariánský ráz, idea vzdání se světa, rozvoj teologálních ctností, modlitba, služba církvi. V popředí však stojí vztah k chudým, v nichž vidí Kalasanský obraz Krista. Matějek hezky ukazuje na propojení mnišství, kněžství a učitelství ve spiritualitě piaristů. Zajímavé jsou podkapitoly týkající se praxe duchovního života, denních modliteb, osobní modlitby a postu a odříkání.

Jaký má být piaristický pedagog, jaké jsou hlavní rysy jeho osobnosti (láska k Bohu a bližnímu, trpělivost, pokora, chudoba, čistota), jaký je jeho vnitřní život, jaká jsou specifika piaristické kněžské služby, to jsou náměty kapitoly šesté *Osobnost učitele*.

Sedmá kapitola je věnována *Vzdělávací instituci Josefa Kalasanského*. Tedy organizaci a strukturu pedagogického systému. Z popisu vyplývá, že Josefu Kalasanskému „můžeme přiznat, že jako první zavedl metodu rozdělení žáků do tříd“ na základním stupni vzdělání (s. 132), že otevřel dostačující vzdělání i těm, kteří už nemohli pokračovat v dalším studiu. Autor podrobně rozebírá devítitřídní systém, organizaci a metodu výuky samé a formu zkoušek.

Z celého odkazu Josefa Kalasanského je jisté, že intelektuální a kulturní vzdělání vrcholilo ve vzdělávání náboženském (osmá kapitola *Náboženské vzdělání*), které má duchovní, mravní, ale také společenský rozměr.

K disertační práci je připojeno několik zajímavých a dokreslujících příloh. Zejména je zdařilý *Chronologický přehled*.

ThLic. PhDr. Marek Matějka, Ph.D. si vytkl za cíl „prozkoumat dílo a působení Josefa Kalasanského v oblasti vzdělávání a výchovy a faktory, které vedly k založení řádu Zbožných škol“ (s. 187). Lze konstatovat, že se mu to zdárně podařilo. Oceňuji především jeho práci s prameny a špičkovou sekundární literaturou (z mnoha Asiain, Bau, Gasína Durán, Padilla a především Sántha a Vilá Palá, oceňuji i zapracování našich badatelů a spisovatelů: Bartůšek, Zemek, Kollár). Věřím také, že práce s prameny je po všech stránkách korektní, neboť dobrým konsultantem byl doktorandovi pan doktor Václav Bartůšek, Ph.D.

Oceňuji vzhled do spirituální dimenze osobnosti i odkazu Josefa Kalasanského i do sociálních souvislostí jeho díla. Oceňuji také to, že tato odborná práce přináší nejen informace a odborné analýzy, ale i duchovní inspirace.

Dovolím si ovšem i kritiku, která se týká především nerovnoměrného stylu. Nacházíme krásné jazykově a stylisticky vytříbené pasáže, ale mezi nimi občas zakopneme o neupravené stylistické kameny a neučesané překlady a zejména v počátku práce příliš zbytečné obecnosti.

Občas také ulétne v překladu přesné terminologické uchopení *Oficio Parvo de la Virgen* asi není nejlépe překládat jako Malá pobožnost. Nejde spíše o „malé hodinky“? Není ona hlavní kapitola z r. 1698, v níž byla fixována modlitba růžence spíše generální kapitulou (s. 96)? Občas začíná věta malým písmenem, zejména u písmena v. Zbytečná kosmetická vada!

Docela bych se rád něco podrobnějšího dozvěděl o problémech s církevní institucí, které piaristé měli, o nichž je občas zmínka. Myslím, že to je dobrým téma k obhajobě.

Závěr je však jednoznačný. Práce je přínosem pro pochopení osobnosti a odkazu velkého pedagoga, kněze a křesťana Josefa Kalasanského. Po té, co by prošla k úpravou stylistickou a jazykovou, bych doporučoval její publikování. Může se stát mimo jiné i dobrou duchovní četbou a inspirací. Práci doporučuji k obhajobě.

doc. ThDr. Václav Ventura, Th.D.
Praha, 9. srpna 2010